

Importanța păstrării patrimoniului arhitectonic local

”În vorbirea țăranilor, ca și în cea a celor mai vechi documente, cuvântul «sat» are înțelesuri mai multe decât în limba noastră cîrturărească de azi. Și anume: satul cel vechi este un fenomen social complex, cuprinzînd laolaltă o «populație», o «vatră de sat», adică locul de așezare a gospodăriilor, și un «trup de moșie», adică locurile de muncă ale acestor oameni.” Henri H. Stahl - Civilizația satelor

Societatea românească se afla la o răscruce, într-o zbatere chinuitoare între identitatea națională și locală și adaptarea la globalizare și o identitate europeană. În toate timpurile, în etapele dezvoltării societății, apar momente în care se consideră că societatea se află pe o pantă negativă, și că momentul respectiv de criză socială, economică, chiar și morală este cel mai grav din istoria societății respective. Pe de altă parte, istoria ne arată că societatea și exponenții ei au găsit întotdeauna o modalitate de evoluție.

Tradițiile, valorile noastre naționale sunt puse la încercare, pot aluneca în uitare, pot rămâne păstrate doar în muzee sau pot fi revitalizate, adaptate și preluate ca instrumente în evoluția societății.

Referindu-ne strict la zona de patrimoniu arhitectural tradițional, putem constata că aceasta se află într-o astfel de criză, într-un moment în care peisajul cultural se schimbă, și nu întotdeauna în bine.

Este foarte important ca aceste schimbări care au loc la nivel de peisaj rural și urban să nu șteargă de pe fața pământului și ultimele moșteniri arhitecturale tradiționale.

Lipsurile materiale, orgoliile, dorința de nou, de mare, de altceva sunt cauzele generatoare ale acelor „grozăvii” care au luat locul caselor tradiționale. Însă nimic nu poate justifica opulența prost înțeleasă, disonanța, stridența și agresivitatea acestor construcții noi care afectează atât de puternic peisajul satelor și orașelor ar trebui să se tragă niște semnale de alarmă. O dată înțeleasă gravitatea situației trebuie găsite soluții pentru oprirea acestui fenomen.

Există un cadru legislativ și acesta trebuie aplicat. Trebuie să existe cooperare și sprijin din partea autorităților locale și a organismelor specializate (Ordinul Arhitecților din România s.a.). Ar trebui să existe un set de reguli, care să fie și aplicate, care să stabilească condițiile de proiectare și construire a clădirilor noi din mediul rural, astfel încât acestea să se încadreze în specificul local. Un astfel de proiect ar avea ca scop menținerea identității locale prin păstrarea, conservarea și perpetuarea tradiției arhitecturale

moștenite precum și transmiterea tradiției generațiilor viitoare și valorificarea ei economică prin turism cultural.

Satul bucovinean poate nu numai supraviețui, dar chiar și genera prosperitate în vremurile moderne care altfel riscă să-l distrugă. Să încercăm o revitalizare a valorilor, a arhitecturii românești!

Arh. MĂDĂLINA IOANA ULANOVSKI

crail nou

Ziarul în care poți avea încredere

Vertical

Bluza românească

L. D. Clement

„Bluza românească (prin albul său, în contrast cu roșul fondului - n.n.) vorbește despre dorința de pace a femeii care o poartă... Iar liniile (cuvânt care și în română, și în franceză are același strămoș, din care a devenit și vorba «ie») picturii vorbesc despre feminitate și despre tandrețe...”. Cam în astfel de termeni, de la început, din acel an de război 1940, s-au tălmăcit către lume sensurile celebrei pânze semnate de H. Matisse. Ia/cămașa românească era deja simbol universal și avea chiar statutul de valoare universală. Totodată, în acel an cumplit, Maria Tănase, purtând superbe cămăși tradiționale pe care le putem vedea în fotografiile lui W.A. Pragher (originalele se află în arhivele federale germane), înregistra cântecul „la uite-o zău!”. Prin care deja glăsuia altceva: că dinspre sat spre mahala și aspirând către oraș, o oarecare fată cere neicii să se prumute „de la bangă” să-i cumpere (și chiar i-a cumpărat!) „rochie de tafta și pantofi de catifea, măi, măi!”. Să fi cântat ea, atunci, despre nenorocul cămeșii (cum îi zicem noi, în Bucovina) de a fi lepădată pentru veșnicie într-o veche ladă de zestre și printre amintiri?... Avem însă dovezi astăzi că ia nu s-a pierdut, că acest element identitar este viu și comunică. Spune atât poveștile noastre străvechi, precum emite (chiar și indirect) suficiente informații despre noi, cei care suntem acum. Iată, deunăzi, în Parlamentul European, Sofia Vicoveanca și-a etalat și explicat cămeșa. Ca simbol al identității românești în diversitatea continentului.

„Iana Sânziana și Casa bucovineană”

În data de 24 iunie 2013, de la ora 16, va avea loc evenimentul „Iana Sânziana și Casa bucovineană”, organizat de Crai nou și Access Travel. Evenimentul va avea loc la Centrul pentru Păstrarea Tradițiilor Bucovine din municipiul Suceava.

Vom sărbători Ziua Internațională a Iei și Satul Bucovinean.

Prin acest eveniment dorim aducerea în discuție și în conștiința comunității nevoia păstrării moștenirii culturale, creșterea gradului de conștientizare a importanței patrimoniului arhitectonic local, promovarea tradițiilor și meșteșugurilor locale.

Conștientizarea la nivelul comunității a importanței valorilor tradiționale se traduce în acțiuni și activități care să conducă la dezvoltare socială, turistică și implicat economică a zonei.

Sărbătorim satul bucovinean și dorim să implicăm comunitatea în proiectul „Salvează satul bucovinean”, ce urmărește inventarierea caselor tradiționale și investigarea transformărilor ce au avut loc în peisajul cultural al zonei. Obiectivele urmărite prin activitățile desfășurate sunt păstrarea în fiecare sat al Bucovinei a caselor tradiționale reprezen-

tative, prin încurajarea și sprijinirea directă a proprietarilor să realizeze lucrări de consolidare/reabilitare cu tehnici tradiționale. În cadrul proiectului se dorește și tipărirea unor materiale de informare adresate celor care doresc să realizeze construcții noi, construcții care nu ar trebuie să agreseze vizual peisajul existent prin culoarea, volumul și detaliile noilor construcții.

Este foarte important ca în contextul unei lumi în continuă schimbare sub presiunile și tensiunile occidentalizării și globalizării să nu ne pierdem identitatea, să nu ne pierdem valorile. Din păcate, de multe ori, din dorința de a ne adapta la timpurile noi, din dorința de apartenență la vremuri și trenduri, riscăm să pierdem din vedere aspectele esențiale, ceea ce suntem, ceea ce ne definește și ceea ce ar putea să ne ajute să creștem și să ne dezvoltăm, atât la nivel individual cât și la nivelul societății. Ne aflăm la un punct de răscruce, într-un timp în care ne putem pierde sau ne putem reinventa, mai frumoși, mai atractivi, prin simbolurile și valorile tradiționale.

Când vorbim despre păstrarea valorilor tradiționale și a peisajului cultural nu vorbim despre o încremenire în trecut, nu vorbim despre absența confortului și a beneficiilor aduse de dezvoltare și tehnologie. Ar fi ipocrit să cerem (de la nivelul omului care locuiește într-un mediu care-i oferă toate comoditățile) ca locuitorii acestor bijuterii - casele tradiționale - să trăiască în aceleași condiții în care au trăit strămoșii lor, fără apă curentă, canalizare și alte utilități, fără dotări care să le ușureze viața. Ceea ce ne dorim este să ajutăm la păstrarea imaginii satului tradițional, a amintirilor atât de frumoase ale caselor bunicilor cu poveștile lor, pentru

a le putea transmite mai departe și pentru a le putea face cunoscute lumii întregi.

E drept că nu putem păstra intact tot ceea ce ține de tradiții, dar putem să le adaptăm frumos, putem să le dăm o viață nouă. IA cusută cu efort și dragoste de mâinile bunicii poate să depășească stadiul de obiect inanimat de muzeu, rece și neînsuflețit. Este momentul să fie scoasă în lume și purtată cu mândrie, este un accesoriu în trend, spune povești și e încărcată de simboluri. Poate fi o primă punte de legătură cu poveștile trecute ale tradiționalului, poate atrage cu misterul ei și generațiile tehnologice. Trebuie găsit un limbaj comun, codul care să descifreze povestea adaptat noilor oameni și stilului lor de viață.

Mulțumim partenerilor noștri pentru implicare și susținere: Primăria municipiului Suceava, Talcio Cultural, Hotel Continental Suceava, Domeniile Sâmburești, Aqua Carpatica, Domeniile Tohani, Radio As Suceava, Radio Dorna.

LUANA POPA

Povestea Iei și Povestea Casei

> În pagina 2

„Salvează satul bucovinean !”

> În pagina 3

Importanța păstrării patrimoniului arhitectonic local

> În pagina 4

Dinel TEODORESCU

Povestea Iei și Povestea Casei

Povestea Iei ca Must Have

Pentru noi, cei născuți și crescuți în Bucovina, Ia este doar un alt accesoriu din „port”, adică acele vestimentații catalogate ca fiind ale bunicilor. Or ce este a bunicilor nu este pentru noi, cei moderni. Contactul facil cu aceste accesorii ne-a făcut să le desconsiderăm valoarea estetică. Între un tricou țipător în „culoarea anului” și o superbă ie primită de la mama sau de la bunica, pe străzile și ulițele Bucovinei vom descoperi mereu tricoul țipător. Cine îndrăznește să poarte haine „tradiționale” este depășit, demn de milă – probabil nu-și permite un tricou țipător – ce mai, de-a dreptul ridicol.

Pe de altă parte, în lumea mai puțin civilizată, oameni lipsiți de inspirație, precum Yves Saint Laurent, Oscar de la Renta sau Jean Paul Gaultier, au considerat Ia ca un obiect de vestimentație superb și în jurul originalității și prospețimii sale au creat colecții de succes. Au ajuns în ignoranța lor să împingă această modă atât de departe încât puține vedete își permit să nu aibă, mai ales acum, în Anul Iei, câteva fotografii mai mult sau mai puțin întâmplătoare, în care apar îmbrăcate într-o ie. Probabil că acum câțiva ani o prezentare de modă a unei colecții de Ia ar fi putut fi privită, în neoașa mentalitate provincială, cu un zâmbet ironic, ca spectacol etnografic, nu unul de tendințe în modă. Mai pe scurt, un eveniment plictisitor și degeaba. Dar odată cu impunerea Iei dinspre Occident către noi, ne putem în sfârșit „întoarce la rădăcini”, putem să ne „redescoperim tradițiile”. Singura ironie este că o facem cu 450

euro pentru o astfel de piesă vestimentară la Paris sau vreo 50-100 euro la Zara în loc de 30 euro la târgul de la Voroneț sau la vreun meșteșugar contactat prin Centrul pentru susținerea Tradițiilor Bucovinene.

Povestea Iei spune că în afară de câteva adolescente rockerițe care mai purtau așa ceva nimeni nu s-a atins ani de zile de o piesă considerată „tradițională” – a se citi retrogradă, în afara trendurilor, condamnată de-a dreptul. Acum găsim Ia în colecțiile Zara, Mango, Stradivarius, Pull&Bear sau în zona haute-couture și e absolut normal ca spaniolii, francezii sau americanii să câștige bani și imagine inspirându-se, producând și comercializând Ia românească, pentru că ei știu să recunoască valoarea și frumusețea atunci când le văd și este, bineînțeles, la fel de normal ca românii să le cumpere. A început și societatea noastră să descopere cum vestimentații și accesorii tradiționale pot fi folosite, combinate, adaptate în obținerea unor look-uri foarte moderne. Ce este păcat este că aceste „descoperiri” se fac pe canalele TV de modă, nu în sistemul propriu de valori identitare și estetice.

Povestea Casei Bucovinene

Precum Ia, Casa Bucovineană va dispărea la noi și o vom aprecia atunci când o vor reinventa vesticii.

În vreo 10 ani ne vom înghesui la Agenția Acces Travel din Suceava să achiziționăm bilete de concediu într-un Sat bucovinean de lângă Munchen. Costă mult, dar merită. Este absolut superb: case cu arhitectură bucovineană, bănațeană, maramureșeană, unele cumpărate din România și mutate, altele replici nou construite, cu toate dotările necesare omului modern: toaleta în casă, apă curentă (ai văzut ce simpatică era chiuveta rustică din alamă și robinetul ca de pe vremea regelui?), încălzirea cu sobe la cine are gustul să simtă că face focul cu mâna lui sau cu centrală pentru cine nu vrea să-și bată capul (fato!, nici n-am știut că erau calorifere în casă, că erau ascunse sub panouri sculptate din lemn), bucătărie dotată cu tot ce-i trebuie. Și pereții, fato, atât de odihnitori. Nu rigips ca la birou, ci lut cu crăpături și valuri, să aibă lumina unde să se zbenguie. Să fie adevărat că lemnul e odihnitor?, că o casă bucovineană arată mai bine la nemți decât la Frumosu? Nu știu, dar decât să dau tot atâta să stau la o pensiune de asta de pe la noi, în Bucovina, roz de și se strepezesc dinții, cu ornamente de plastic, flori de plastic, mese și scaune de plastic, piscină de plastic, ceasuri de plastic, vase de plastic, maniere de plastic și televizoare LCD pe SportPentruTotdeaunaTV sau Antena3, mai bine mă duc în Bucovina lor.

Acum, că am văzut la nemți, îmi amintesc că făceau unii niște evenimente cu Salvați satul Bucovinean, dar nu am mers, am crezut că e spectacol folcloric sau discursuri de acelea plictisitoare de universitari. Da, acum îmi dau seama, de aia nu m-am dus, spuneau că susțin campania unor universitari la Centrul pentru Susținerea Tradițiilor Bucovinene. Păi zi și tu – universitari vorbind de tradiții, ai întâlnit ceva mai boring de atât? Oricum, păcat, acum îmi pare rău. Erau la bunica-mea în sat, numai pe ulița ei, câteva case bătrânești. Dacă mă ducea capul că pot fi dotate cu tot ce trebuie – că nu e nevoie să schimb fațada ca să tragi apa în casă – le cumpăram eu și acum făceam bani grei de la nemții care veneau să stea acolo. Așa le-au luat ei și mă duc eu să plătesc. Și pe ulița bunică-mii, Dumnezeu s-o ierte, să vezi ce mizerii sunt în loc. Este o măgăoaie de 3 etaje (cu fațada într-un var albastru intens de-și sar ochii și o iau la fugă prin praf), cu poarta de lemn și balustrade de inox, cu tablă roșie pe casă și geamuri albe cu perdele multicolore. Și unde era o altă casă bătrânească au dărâmat-o și au început o vilă, dar a venit criza și s-au oprit. N-au mai continuat. Nici nu știu de ce s-au complicat, că sunt plecați din țară de 20 de ani, când veneau în vizită stăteau câte o săptămână la Paști și una la Crăciun – la ce să se întoarcă când copiii lor sunt italieni? Mai degrabă băgau câțiva euro să întrețină și să reconstruiască casa veche și câștigau bani din ea, în loc să-i bage în ruine noi, și-așa neterminată. Și arată și satul bunică-mii frumos ca altădată, nu ca bazarul din Istanbul. Asta e, păcat.

Ai luat biletele?

„Salvează satul bucovinean !“

> Acest proiect nu luptă împotriva modernizării, ci dorește să convingă că NOUL nu trebuie neapărat să elimine VECHIUL, ci poate să îl completeze armonios, și că „a construi” nu trebuie să însemne neapărat „a dărâma”

Casele vechi dispar și sunt înlocuite cu case noi, al căror stil de construcție contrastează cu frumusețea caselor vechi, tradiționale. Odată cu casele vechi dispăre istoria satelor, iar modul tradițional de trai

al țăranului din Bucovina va fi doar un exercițiu de imaginație al celor ce vor citi cărți de istorie.

Casele tradiționale sunt resurse în turism, întregind imaginea publică a destinației turistice Bucovina, având un potențial remarcabil pentru obținerea de venituri suplimentare de către populația locală.

Numeroase construcții noi se fac cu dărâmarea în totalitate a caselor vechi, tradiționale. Doar în cazuri extrem de rare casele noi preiau elemente din stilul arhitectonic tradițional.

Pe ansamblu, acest lucru duce la o POLUARE ARHITECTONICĂ care distruge frumusețea zonei rurale și atractivitatea turistică a Bucovinei.

Obiectivele pe termen lung ale acestui proiect sunt păstrarea în fiecare sat al Bucovinei a măcar câtorva case tradiționale, reprezentative, prin încurajarea și sprijinirea directă a proprietarilor în realizarea de lucrări de consolidare și reabilitare; promovarea arhitecturii tradiționale din Bucovina prin campanii media în vederea conștientizării populației locale și pentru sensibilizarea potențialilor susținători ai proiectului; inventarierea și promovarea caracteristicilor tradiționale de construcție a caselor, care să fie preluate de noile construcții civile din zona Bucovinei; și, nu în ultimul rând, redescoperirea meșteșugurilor și meseriilor tradiționale și promovarea lor prin organizarea de workshopuri și școli de vară.

Lista de activități care sunt în desfășurare

și care urmează să se realizeze în cadrul acestui proiect se prezintă astfel:

1. Cercetare în teren, în fiecare vară, în vederea monitorizării stării caselor consemnate și pentru completarea bazei de date. Investigarea și inventarierea stilurilor de construcție; Documentarea intervențiilor negative în renovarea caselor și în peisajul spațiului rural;

2. Identificarea meșterilor locali, în special a celor în zidărie și lemnărie, draniță etc. care ar putea fi angajați în reabilitarea caselor;

3. Acțiuni de reabilitare a unor case, sprijin în lucrări de consolidare și conservare, cu implicarea meșterilor populari în lemnărie și zidărie și cu participarea de voluntari (studenți, arhitecți și orice alte categorii interesate);

4. Realizarea unui catalog cu clasificarea caracteristicilor caselor pe subzone din Bucovina și pe diferite perioade istorice (case tradiționale românești, germane; de cca. 200 de ani, de la începutul sec. XX etc.);

5. Identificarea, în cooperare cu specialiști în arhitectură, de soluții de modernizare care să crească calitatea vieții proprietarilor caselor, dar să se armonizeze cu ansamblul construcției;

6. Realizarea unor planșe cu astfel de soluții și distribuirea acestora în campaniile de informare a populației locale;

7. Organizarea unui concurs de arhitectură: Realizarea unor proiecte de case noi care să includă/asimileze elemente arhitecturale și de decor specifice caselor tradiționale din Bucovina;

8. Campanii de conștientizare a comunității locale și autorităților publice prin:

a. Expoziție de bannere stand up la evenimente locale (hramuri, târguri, alte evenimente);

b. Seminarii de sensibilizare și informare

a autorităților publice locale, în problematica peisajului public și managementul destinațiilor turistice și culturale;

c. Realizarea de tipărituri prin sponsorizări:

- Pliante cu caracteristici tradiționale pe zone și areale etnografice
- Pliante cu soluții corecte de reabilitare
- Broșuri: Așa Da - Așa Nu
- Broșuri pentru administrația publică locală

- Broșuri pentru săteni
- Cărți de colorat pentru școlarii din sate
- d. Strângere de fonduri pentru implementarea acțiunilor propuse (persoane particulare, companii - prin mesaje și acțiuni tip CSR - Corporate Social Responsibility);

9. Școli de vară și cursuri de inițiere în meserii tradiționale (lutuit, lemnărie, zidărie);

10. Clasificarea satelor din punct de vedere al atractivității lor pentru turismul rural.

11. În colaborare cu arhitecții interesați - pliant cu propuneri de soluții tehnice și design, pe zone geografice, pentru casele noi;

12. Menționarea caselor vechi în

pliantele de promovare turistică.

Alăturându-vă nouă, încurajați protejarea patrimoniului turistic din județul Suceava și contribuiți la menținerea bunăstării comunității locale.

Coordonator proiect
„Salvează Satul Bucovinean”
dr. CARMEN CHAȘOVȘCHI